

Pirkanmaan eläinsuojeluyhdistys Pesu ry:n hoito-ohjeet

MARSUT

Teksti ja kuvat Sari Mäyränpää

Marsu on jysijä, joka elää hyvällä hoidolla yleensä noin 4–7 vuotta. Marsu on saaliseläin, joten se käyttäytyy kotiloissakin sellaisen tavoin ja pelkää kaikkea uutta.

Marsu on alun perin tuotu Eurooppaan Etelä-Amerikasta. Alkuperänsä takia marsu on herkkä lämpötilan muutoksille eikä siedä kuumuutta tai kylmyyttä.

Hankinta

Naaras saavuttaa sukukypsyyden 2–3 kuukauden, uros 3–4 kuukauden iässä. Täysikasvuinen uros painaa 900–1500 g, naaras 700–1300 g. Marsut saavat kerralla yleensä kahdesta viiteen poikasta. Tiineys kestää 59–72 päivää.

Poikaset ovat luovutusikäisiä aikaisintaan neljän viikon ikäisinä, mutta ne tulisi luovuttaa mieluiten vasta kahden kuukauden iässä. Marsu on laumaeläin, joten lajitoverin seuraa ei ihminen pysty korvaamaan. Marsuja pitää aina olla vähintään kaksi. Urokset voivat tulla toi-

meen yhtä hyvin kuin naaraatkin, jos ne ovat olleet poikasesta asti yhdessä.

Sukupuolet erottaa toisistaan painamalla varovasti marsun alavatsaa. Uroksella tulee siitin esiin, kun taas naaraan sukuaukko on y:n muotoinen ja ulottuu peräaukkoon saakka.

Oikea nostotapa on laittaa vasen käsi marsun etujalkojen väliin ja oikea käsi tukemaan marsun takapäätä ja takajalkoja. Väärät nostotavat aiheuttavat kipua ja saavat marsun pelkäämään ihmistä.

Häkki

Marsun **liikunnantarve on suuri**, joten jokaisen marsun toive tai oikeastaan vaatimus on olla kaiken aikaa vapaana, jolloin **häkki on sille vain**

nukkuma-, vessa- ja turvapaikka. Marsuilla pitää olla häkissään pesäkoppi, koska saaliseläiminä **piilopaikat** ovat niille välttämättömiä. Saman asian ajaa myös häkin katon ja osan seinistä päälle heitetty pyyhe tai matto.

Lisäksi häkissä pitää olla juomapullo, ruokakuppi, heinäverkko, suolakivi ja kalkkikivi. **Kuivikkeeksi** sopii kutterinpuru, puupelletti tai haapahake. Jos käytössä on heinäverkko, heinää pitää muistaa laittaa runsaasti myös häkin pohjalle, jotta marsu voi piiloutua heinäkasan sekaan.

Ruokinta

Marsun **pääruokaa on kuiva heinä**, jota pitää olla aina saatavilla. Myös

raikasta **vettä** pitää olla aina saatavilla.

Marsut tarvitsevat myös **tuoreruokaa**, esimerkiksi kukka- ja parsakaalia, kurkkua, porkkanaa, lanttua, juuriselleriä, kesäkurpitsaa, omenaa (hedelmiä ja marjoja vain vähän korkean sokeripitoisuuden vuoksi) ja yrttejä. Yrteistä käyvät mm. persilja, tilli, minttu, salvia, timjami ja basilika. Marsulle voi antaa myös tomaattia, paprikaa ja vesimelon-ia. Poista tuoreruusta mahdolliset siemenkodat. Luonnonkasveista käyvät esimerkiksi kuivatut nokkosen lehdet ja versot, voikukka, siankärsämö, mustikan ja puolukan varvut ja vadelmanlehdet.

Nakerreltavaksi käyvät lehtipuiden oksat (esim. omenapuu, haapa, pihlaja, paju). Muista pestä oksat ensin juuriharjalla kuuman veden alla. Älä kerää ruokaa tien varsilta tai myrkytetyiltä alueilta.

Marsu on herkkä äkillisille ruokavai-
muutoksille, joten se on totutettava vähitellen uuteen ruokaan.

Marsulle annetaan marsupellettiä ja viljan jyviä tai hiutaleita (speltti sopii hyvin). **Siemenseos** vastaa karkkia, suklaata ja jäätelöä eli on **marsuilta kielletty**.

Marsu ei pysty tuottamaan itse **C-vitamiinia** elimistössään, joten on tärkeää muistaa antaa sitä tarpeeksi ravinnon mukana. Tarve yhden vuorokauden aikana on vähintään 10 mg/kg. Vitamiinijauhetta voi ostaa apteekista ja lisätä marsun ruokaan. Eläintarvikeliikkeet myyvät myös jauhetta tai tabletteja. Tiineellä, stressaantuneella tai liian rasvaista ruokaa syövällä marsulla C-vitamiinin tarve moninkertaistuu. Marsu on kasvissyöjä eikä siedä mitään eläinperäistä ravintoa. Ruuan pitää myös olla puhdasta ja huoneenlämpöistä.

Marsulta tulee jonkin verran niin kutsuttua **suolisto- tai yöpapanaa**, jotka se syö. Useimmiten marsu syö ne suoraan peräaukon suulta. Näiden papanoiden syöminen on täysin normaalia ja se on jopa välttämätöntä ruuansula-

tukselle. Suolistopapana on yleensä löyempää kuin normaali papana ja se koostuu pienistä yhteen liimaantuneista papanoista.

Hoito ja käsittely

Asunto tehdään marsuturvalliseksi varmistamalla, ettei sähköjohtoja ole ulottuvilla eikä marsu voi muutenkaan saattua itseään. Liukkaat lattiat pitäisi suojata matoilla, jotta marsun on helppo liikkua eikä se voi loukata itseään. Lisäksi on varottava askeliaan ja ovia.

Marsun turkki **harjataan** muutaman kerran viikossa tai harvemmin, riippuen karvanlähdon määrästä. Paras harjausväline on mahdollisimman tiheäpiikkinen metallikampa. Karstat vain rikkovat karvan rakennetta eivätkä yleensä edes yllä karvan juureen asti, jolloin ainakin pitkäkarvaisten marsujen turkki pääsee takkuuntumaan. Vauvanharjat ovat karstaakin huonompi vaihtoehto.

Ellei marsua harjaa, sille saattaa tulla kohtalokas suolitukos, kun irtokarvat joutuvat suolistoon sen pestessä itseään. Marsu yleensä pesee turkkinsa nuolemalla harjaustoimenpiteen jälkeen.

Karvanlähdon aikaan kannattaa antaa 1–2 tablettiä (marsun painosta riippuen) papaijapuristetta tai kuivattua li-säaineetonta papaijaa ruuan mukana päivittäin **ennaltaehkäisemään suolitukoksia**. Myös ananassäilykkeiden mehu tai tuore ananas ajaa saman asian.

Marsua ei saa pestä kokonaan, koska se vilustuu herkästi. **Leikkaa kynnet** säännöllisesti, jotta ne eivät kasva liian pitkiä. Luonnossa marsun kynnet kuluvat itsestään ja kynnet myös painautuvat maahan. Sisätiloissa kynnet eivät itsestään kulu eivätkä kynnet myöskään pääse kaivautumaan maahan vaan kasvavat liian pitkinä käyriksi.

Silittele ja sylittele marsua säännöllisesti, jotta se kesyyntyy. Yleensä raukuus johtuu siitä, ettei marsua ole totutettu riittävästi ihmisiin ja käsittelyyn. Syynä voi myös olla vääränlainen käsittely. Vaikka marsu olisikin rohkea, saat-
taa kestää jopa useita viikkoja, ennen kuin se uskaltaa itse tulla ulos piilopaikastaan. Anna marsun tutustua rauhas-
sa uuteen ympäristöönsä. Anna marsun lähestyä itse sinua ja ojenna rauhallisesti kätesi marsun haisteltavaksi. Ajan myötä marsu alkaa luottaa sinuun ja us-
kaltaa juoksennella lattialla pelkäämät-
tä. Sylittelyssä kannattaa muistaa tark-
kailla marsua. Paikallaan oleva marsu ei välttämättä ole rento vaan se pelkää ja leikkii siksi kuollutta.

Pahimpia **stressinaiheuttajia** ovat muutokset marsun ympäristössä; esimerkiksi häkin paikan vaihtaminen, korkea ja kova ääni (tv ja radio) tai hajujen vaihtuminen. Myös muut eläimet sekä pienet lapset saattavat aiheuttaa stressiä ja pelontunnetta. Saalistusviet-
tiset koirat ja kissat ovat todella huono

yhdistelmä marsun kanssa. Sellainen-
kin koira, joka ei ennen ole osoittanut
jyrsijöihin mitään mielenkiintoa, voi yht-
äkkiä napata marsun suuhunsa ja pa-
himmassa tapauksessa viedä siltä hen-
gen.

Ihmiseen kohdistuva aggressiivisuus
johtuu aina joko marsun huonosta koh-
telusta, joita ovat esimerkiksi väärin
nostaminen tai jahtaaminen, tai siitä,
että marsu on sairas. Sairas marsu
puolustaa itseään ulkopuolisilta. Älä
työnnä kättäsi vieraan marsun nenän
eteen, jos se lepää piilopaikassaan!
Myös esimerkiksi kesällä ulkotarhassa
ollessa marsulla pitää olla piilopaikkoja
sekä vettä ja heinää saatavilla.

Marsuilla on **luontainen tarve nakerrella kaikenlaista**. Kun mar-
su saa riittävästi heinää, puiden oksia ja
kuivattua leipää, kiellettyjen esineiden
nakertelu yleensä vähenee. Tekstiileis-
tä pitävälle marsuille voi antaa omia
pyyhkeitä makuualustoiksi, joita niiden
on sallittua tuhota. Yleensä pyyhkeitä
myös myllätään suurella mielenkiinnol-

la. Vielä parempaa puuhaa on etsiä
pyyhkeen sisältä kätettyjä herkkupaloi-
ja. Kiellettyjen esineiden nakertelu voi
olla myös marsun tapa merkitä reviirin-
sä, jolloin leikkauttaminen saattaa aut-
taa.

Vaaralliset johdot voi joko nostaa
marsun ulottumattomiin tai peittää ne
esimerkiksi metalliverkolla. Nakerteluun
voi kuulua myös häkin kaltereiden na-
kertelu. Yleensä näin tekevät vain mar-
sut, jotka eivät saa olla koko ajan va-
paana. Nakertelu loppuu, kun marsu
päästetään vapaaksi.

Yleisimmät sairaudet ja niiden hoito

Ummetusta voi esiintyä vaikkapa
väärän ruokavalion takia tai narkoosin
jälkeen. Jos marsu ei itse syö, pitää
aloittaa pakkoruokinta. Marsulle anne-
taan joka neljäs tunti löysää (jäähdytet-
tyä) kauravelliä, jossa on terveen mar-
sun papanoita sekä monivitamiinival-
mistetta. Vaihtoehtoisesti voi käyttää
Recovery-jauhetta. Sokeroimaton mehu
ananassäilykkeestä, papaija ja persilja
edistävät suoliston toimintaa.

Ummetuksen laukaisee yleensä ruis-
kulla suoraan suuhun annettu ananas-
mehu, johon on sekoitettu apteekista
saatavaa lääkehiiltä. Tätä seosta anne-
taan noin 2 ml kerrallaan ja sen pitäisi
vaikuttaa tunnin sisään. Tarkkaile voin-
tia ja vie marsu eläinlääkäriin tarvittaes-
sa.

Ripulin syynä voi olla esimerkiksi ruo-
kinnan muutos, pilaantunut tai liian kyl-
mä ruoka, huonolaatuinen ruoka, stres-
si, lääkekuurit tai bakteerit. Pese ripulia
sairastavan marsun takapää kädenläm-
pöisellä vedellä ja kuivaa huolellisesti.
Desinfioi marsun häkki ja pese ruoka- ja
vesiastiat kuumalla vedellä. Vaihda hä-
kin kuivikkeet pari kertaa päivässä.

Ripuloivalle marsulle voi antaa koti-
hoitona maitohappobakteeria (jos eläin-
lääkäristä tai apteekista löytyy marsujen
omaa) tai seosta, jossa on 0,5 dl veteen
keitettyä löysää kauravelliä tai vauvoille

tarkoitettua vihannessosetta, muutamia heinäpellettejä liotettuina, 1 tl terveen marsun papanoita liotettuna ja muutama tippa monivitamiinivalmistetta. Vaihtoehtoisesti voi käyttää Recovery-jauheesta tehtyä velliä. Vähennä tuoreruuan määrää ja lopeta se sitten kokonaan. Anna vain kuivaa heinää, kunnes ripuli on parantunut. Mikäli ripuli kestää yli kaksi päivää, ulosteessa on verta tai ruokahalu on heikentynyt, vie marsu välittömästi eläinlääkəriin. Hoitamattomana ripuli voi koitua marsun kuolemaksi.

C-vitamiinin puute aiheuttaa marsussa monia oireita. Näitä voivat olla väsymys, ruokahalun puute, huono karva, kuiva iho, silmätulehdus, ripuli, turvonnetut nivelet ja hilseilevä iho. C-vitamiinin puute voi myös aiheuttaa etuhampaiden irtoamista.

Hoitona on ruokavalion korjaaminen ja C-vitamiinin lisääminen ruokaan. C-vitamiinin puutteen ohella marsulla voi olla muitakin sairauksia ja silloin se pitää viedä heti eläinlääkəriin.

Madotus on hyvä tehdä kerran vuodessa. Madotus ei koske ainoastaan kesällä satunnaisesti ulkoilevia marsuja vaan myös marsuja, jotka saavat syötävää ulkoa (oksia, heinää, voikukanlehtiä tms.). Matolääkkeeksi käy Axilur ja Flubenol -tabletit. Tabletit voi joko liot-

taa veteen ja syöttää marsulle varovasti ruiskulla vähän kerrallaan tai murskata banaaninpalan, kurkun tai kauravellin sekaan. Oikea annostus on Flubenolia (flubendatsoli) 50 mg/kg kolmena päivänä tai Axiluria (fenbendatsoli) 20 mg/kg viitenä päivänä.

Lähdekirjallisuus:

- Lassila, Pilvi (2001). Eksoottisten lemmikkieläinten terveyden- ja sairaudenhoito. Ohjeita omistajille. 3. painos. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Linnavuori, Arja (2009). Marsu lemmikkinä. Marsutietoa kaikille. Sastamala: Puheenvuoro Oy.
- Linnavuori, Arja (2005). Marsu voi hyvin. Keuruu: Amino-Kustannus.
- Behrend, Katrin (1998). Marsu. Tampere: Tammi.

Muutamia marsuja hoitavia eläinlääkäreitä:

- Unna Määttänen
- Tatiana Pietilä
- Pilvi Lassila

SUOMEN ELÄINSUOJELUYHDISTYSTEN LIITTO RY

Pirkanmaan eläinsuojeluyhdistys